

ATSO ŞOPOV'UN SANATINI TÜRK OKURLARINA TANITMAK

Mahmut Çelik¹, İvana Koteva², Refide Şaini³

¹Prof. D-r, Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi,
mahmut.celik@ugd.edu.mk

²M-r, Gotse Delçev Üniversitesi Filoloji Fakültesi,
ivana.koteva@ugd.edu.mk

³Doç. D-r, Uluslararası Balkan Üniversitesi,
refide.saini@outlook.com

Özet

Atso Şopov, Makedonya'nın genel kültürel ve sosyal dünyasının en seçkin şahsiyetlerinden biridir. Yaratıcı faaliyetine ek olarak, bir tercüman, Struga şiir akşamlarının kurucusu, Makedonya Yazarlar Derneği aktivisti ve büyükelçimizdir. Tüm faaliyetlerinde başarılı olmasına rağmen, şairin muhteşem ve yaratıcı enerjisini aktardığı güzel şiir ile eş anlamlıdır. Şiirleri yarım asırdan bu yana kalıcı bir değere sahiptir. Şopov'un şiiri hem okuyucular hem de bilimsel araştırmacılar arasında büyük ilgi uyandırır. Kişiliği ve eserleri çok sayıda bilimsel araştırmaya konu olmuş, şiirleri de birçok yabancı dile çevrilmiştir. Bu çalışmanın asıl amacı Şopov'u yabancı dillerde tanıtmaktır. Özellikle Şopov'un edebi kişiliğini ve sanatını Türkçe dilinde tercüme edip, Türk okurlarına sunmaktır. Onun eserlerini aydınlatacak bu tür bilimsel araştırmaların, şiir seven Türk okurları kadar bilim araştırmacıları arasında da ilgi uyandırmasını umuyoruz.

Anahtar Kelimeler: *Atso Şopov, şiir, yabancı diller, Türk dili*

ПРЕЗЕНТИРАЊЕ НА УМЕТНОСТА НА АЦО ШОПОВ НА ТУРСКИТЕ ЧИТАТЕЛИ

Махмут Челик¹, Ивана Котева², Рефиде Шаини³

¹проф. д-р, Универзитет „Гоце Делчев“ Филолошки факултет,
mahmut.celik@ugd.edu.mk

²м-р, Универзитет „Гоце Делчев“ Филолошки факултет, ivana.koteva@ugd.edu.mk

³доц. д-р, Меѓународен балкански универзитет, refide.saini@outlook.com

Апстракт: Ацо Шопов е една од најеминентните личности во целокупниот културен и општествен свет на Македонија. Покрај својата творечка дејност тој е и преведувач, основоположник на Струшките вечери на поезијата, активист на Друштвото на писатели на Македонија, а меѓу другото и наш амбасадор. Иако бил успешен во сите дејности што ги обавувал, сепак Ацо Шопов е

синоним за убавата поезија, во која поетот ја пренесува својата раскошна и креативна енергија. Неговите песни имаат трајна вредност, со задоволство се читаат и пред половина век и денес. Поезијата на Шопов буди голем интерес како за читателите, така и за научните истражувачи. Неговите лик и дело се предмет на многубројни научни истражувања, а поезиите му се преведени на повеќе странски јазици. Целта на овој наш труд е да ја проширime таа листа на странски јазици. Одлучивме овој труд да го напишеме на турски јазик со цел неговите лик и дело да ги претставиме и на турската читателска публика. Се надеваме дека ќе пробудиме интерес кај турските читатели кои ја љубат поезијата, но и кај научните истражувачи за да се направат многу вакви научни истражувања со кои ќе се прикаже и осветли големото дело на овој истакнат поет.

Клучни зборови: *Ацо Шопов, поезија, странски јазици, турски јазик*

1. Giriş

İkinci Dünya Savaşı sırasında Makedonya da dahil olmak üzere tüm Yugoslavya halkı işgalciye karşı silahlı mücadeleye girer. O zaman bile, savaş sırasında savaşların sadece savaş alanlarındaki silahlarla değil, aynı zamanda her insanın ve savaşçının bilincini ve ruhunu etkileyen yazılı sözlerle kazanıldığı veya kaybedildiği bilinir. Savaş öncesi dönemin Yugoslav sosyal edebiyatı yazarlarının yanı sıra Makedonyalı yazarlar Koço Ratsin (Кочо Рацин), Mite Bogoevski (Мите Богоевски), Vlado Maleski (Владо Малески), Atso Şopov (Ацо Шопов), Kotse Solunski (Коце Солунски) ve diğerleri ulusal Kurtuluş Mücadelesine katılır. Özel koşullarda yazılan o döneme ait edebiyat, devrimci unsurlar içerir.

Halk Kurtuluş Savaşı Mücadelesinde Makedonya'nın geçmişteki anılarını çağrıştıran bu şair, cesur halk kahramanlarını yüceltmektir. Mücadelenin en başından itibaren, Makedon dili resmi dil olarak tanıtılır. Daha sonra Makedon dilinin ve imlasının edebi oluşumu için bir süreç başlar ve bu süreçte diğer isimlerin yanı sıra Atso Şopov'un eserleri önemli bir katkı sağlar. (Друговац, 1990: 233–235)

Atso Şopov, yaşam, ışık, özgürlük ve iyilik için bizzat kendisi tanıklık edip "aslan savaşı" mücadelesi vermiştir. Dönemin travmalarını, kendi kuşağının trajik olaylarını lirik anlatımıyla yazarak, gerçek bir Devrim şairi olduğunu göstermektedir.

2. Atso Şopov'un Hayatı ve Edebi Kişiliği

Aleksandar (Atso) Şopov, Gyorgyi Zafirov (Şopov) ve Kostadinka Ruşeva'nın ikinci çocuğu olarak 20 Aralık 1923'te İştip'te doğdu. O dönem, doğduğu şehirde sürekli zulüm ve işkence ile yaşam için zor ekonomik ve sosyal koşulların olduğu bir dönemdir. Bu koşullarda mutlu ve kaygısız bir çocukluk geçirdiği söylenemez.

Babası berber, annesi ise eski bir öğretmendi. Babası sürekli çalıştığı için

şairpek özen gösterememiştir. Annesinin de sanat yeteneği olduğu için halk hikâyeleri ve romantik dizeleriyle Şopov'u cesaretlendiriyordu. Ancak Atso Şopov, kardeşleri Borislav ve Dimitar ile birlikte zor ve sefil bir aile ortamında yaşamışlardı. (Шопов, 1985:451)

İlk ve orta öğrenimini memleketinde tamamlar. Lise öğrencisi olarak Üçüncü Makedon Tugayının bir üyesidir ve Ulusal Kurtuluş Mücadelesine katılır. Savaştan sonra Skopye'ye gidip Felsefe Fakültesi'nde Felsefe bölümünde eğitimini tamamlar. Daha sonra edebiyat dergileri ve gazeteleri Nov Den (Нов ден), Mlad Borets (Млад борец), Idnina (Иднина), Horizont (Хоризонт), Soveremostnost (Современост)'da editörlük yapar ve haftalık hiciv dergisi Osten (Остен)'in yazı işleri müdürü olarak çalışır. Makedonya Bilim ve Sanat Akademisi üyesidir. Struga Şiir Akşamlarının kurucusu, Makedonya Yazarlar Derneği aktivisti ve Yugoslavya'nın Senegal'deki büyükelçi görevinde bulunmuştur.

Atso Şopov, 20 Nisan 1982'de Skopye'de vefat etmiştir.

Ünlü şairin şiir yeteneği lise yıllarında öne çıkmaktadır. Onun ilk şiirsel eseri *Pesni / Песни* (1944) adlı eseridir. Ardından *Pruga na Mladosta/Пруга на младоста* (1947, Slavko Yanevski ile birlikte), *So Naşi Ratse/Со наши раце* (1950), *Na Gramos/На Грамос* (1950), *Stihovi za Makata i Radosta/Стихови за маката и радоста* (1952), *Sley se so Tişinata/Слеј се со тишината* (1955), *Vetrot Nosi Ubavo Vreme/Ветрот носи убаво време* (1957), *Nebidnina/Небиднина* (1963), *Gledač vo Pepelta/Гледач во пепелта* (1970), *Pesni na Tsrnata Jena/Песни на црната жена* (1976), *Yus-Univerzum/Јус-универзум* (1968), *Drvo na Ridot/Дрво на ридот* (1980) eserleriyle Şopov savaş sonrası Makedon şiirinin temellerine kalıcı olarak yerleştirilmiş hümanist mesajlar ve evrensel estetik erişim ile şiirsel bir eser yarattı. (Китанов, 1998: 7)

Atso Şopov çok sayıda Yugoslav ve dünya klasiğini Makedon diline çevirmiştir. Bunlar arasında: Yovan Yovanoviç-Zmay, Pyer Korney, Miroslav Krleja, Edmon Ronstan, Leopold Sedar Sengor ve Viliyam Şekspir. Bunun yanı sıra *Tsrvenkapa (Црвенкапа)*, *Pepelaška (Пепелашка)*, *Maçor vo Çizmi (Маџор во чизми)*, *Ubavitsa i Dzver (Убавици и звер)*, *Palçe (Палче)* ve diğerleri gibi çocuk edebiyatı klasiklerinin çevirileri de mevcuttur.

Shopov'un şiir kitapları da İngilizce, Arapça, Almanca, Letonca, Lehçe, Rumence, Rusça, Sırpça, Macarca, Fransızca, Hırvatça, Çekçe ve İspanyolca'ya çevrilmiştir. Şair, Belarusça, Yunanca, İtalyanca, Çince, Malezyaca, Slovakça, Türkçe, Ukraynaca ve Hollandaca dahil olmak üzere bir dizi antoloji ve dergide temsil edilmektedir. 1965 yılında Makedonya Türklerinin dergisi olarak yayımlanmaya başlayan *Sesler* dergisinde Şopov'un şiirleri de bulunmaktadır.

3. Atso Şopov'un Şiirleri Üzerine

Halk Kurtuluş Mücadelesi sırasında yarattığı ilk şiirsel çalışmaları mütevazı estetik değerlerle karakterize edilir, ancak Makedon şiirsel düşüncesinin başlangıcı olarak büyük öneme sahiptir.

Pijanitsa / Пујаница (Srhoş) (30.12.1937) adlı ilk şiiri Şopov on dört yaşında yazmıştır. Hemen ardından *Razdelba / Разделба* (Ayrılma) (3.11.1937) ve *Çičko Pero / Чичко Перо* (Atca Pero) (4.12.1937) adlı ilk kısa öykülerini yaratmıştır. (Китанов, 1998:31) *Pijanitsa / Пујаница* (Srhoş) şarkısı, şairin zorlu aile ortamının sonucudur. Onun içinde şair, babanın aileye karşı umursamaz tavrını kınar. Bu şiirin aksine, iyi ve şefkatli anneden bahsettiği ve sağlığı için dua ettiği *Mayka / Мајка* (Anne) şiirini yazar. Bu şiirin tamamını ve Türkçe çevirisini burada sunuyoruz:

МАЈКА
(12.II 1938)
Најголема моја светиња,
за мене со бисер опсипана,
Ти ме гледаш и чуваш
и ме грлиш многу, моја љубена.

Најголемо мое благо,
Најголема моја благодат,
Колку многу те сакам и љубам
Не знам ни самиот.

Кога те гледам тажна,
Јас тогаш стојам скаменет,
И срцето тревожно бие
во моите младешки гради.

Јас те молам мил мој Боже
Да ја чуваш здрава да е,
Тоа моја света желба е,
За тоа љубовта моја копнее!

ANNE
(12.II 1938)
Benim en kutsal varlığım,
benim için inciler serpiştirilmiş,
Beni büyütüyorsun ve koruyorsun
sevdiceğim benim bana hep
sımsıkı sarılıyorsun,

En büyük hazinem,
En büyük lütfum,
Seni ne kadar çok seviyorum
Kendim bile bilmiyorum.

Seni üzgün gördüğümde,
Taşlaşmış halde duruyorum,
Ve yüreğim endişeyle atıyor
benim gencecik göğsümde.

Sana yalvarıyorum Tanrım
Koru onu, sağlıklı olsun,
O benim kutsal dileğimdir,
Sevgim ona hasret duyar!

(Sırp-Hırvatçadan çeviri: V. Şopov/B. Шопов, 1985: 450)

Görüldüğü gibi bu şiirde saf ve dürüst lirik duygular vardır. Şair, anneye duyduğu derin sevgi ve saygıyla ve yücelere dua ederek en kutsal arzu ve sevgiyi dile getirir.

1941'deki Nisan savaşından kısa bir süre önce, Şopov, *Anovite/Ановите* şiirini yazdı. Şair, bu şiiri, o dönemde toplumun sosyal ve diğer adaletsizliklerine karşı bir protesto ve isyan olarak anlar. Halk Kurtuluş Mücadelesi sırasında, *Stihovi za Makata i Radosta / Стихови за маката и радоста*, *Nebidnina / Небиднина*, *Borba/ Борба*, *Karpoş / Карпош*, *Borbata na Drenak/ Борбата на Дренак*, *Lyubov/Љубов*,

Partizanska Prolet/Партизанска пролет ve diğer şiirleini yazmıştır. (Друговац, 1990: 244) Şair, bu şiirlerle vatan için olduğu kadar işçi sınıfının idealleri için de trajik ve kahramanca fedakarlığı anlatır.

Halk Kurtuluş Mücadelesi sırasında savaş kahramanı olan Vera Yotsik'in ölümü, Atso Şopov'u derinden sarsmıştır çünkü ona karşı özel bir duygu uyandırmıştır. Bu nedenle onun ölümü Şopov'un *Lyubov / Љубов* ve *Oçi / Очи* şiirlerinde duygularını ifade etmesinin sebebi olmuştur.

„Три дена на раце те носевме збрана,
со тага и болка во погледот срчен,
и секоја капка од твојата рана
ко крвава жар ни капеше в срце.

...

Другарите беа и морни и гладни
со згорени грла и свиени плеќи
со тап бол се впија во очите ладни
и жалеа оти не ќе пламнат веќе.“

“Üç gün kucağımızda Seni bükülmüş taşıyorduk
cam gibi gözlerinde hüznün ve acıyla
ve yaranın her damlası
kanlı kor gibi yüreğimize damlıyordu

...

Yoldaşlar hem yorgun hem de açtı
yanan boğazlar ve kambur omuzlarla
donuk bir acıyla soğuk gözlere emildiler
ve artık yanmayacaklarına üzgündüler”

(*Oçi/Oчи* şiirinden alıntı)

Atso Şopov'un şiirinde gözler annesine, eşine ve vatanına olan sevgisini simgelemektedir. Özellikle *Oçi/Oчи* şiirinde şair, halk kurtuluş mücadelesinde hayatını kaybeden sevgili arkadaşı Vera Yotsik'e duyduğu üzüntüyü dile getirir. Bu şiir, partizanların arkadaşlarını Makedonya dağlarında kollarında taşıdıkları üç uzun günün hüznü bir hatırasını temsil eder. Cesareti ve aynı zamanda ölümü, yeni bir isyan arzusuna ve daha da güçlü bir özgürlük mücadelesine neden olur. Gözlerindeki ışıltı, özgürlük için yeni mücadelelerin itici gücüdür.

Savaştan sonraki dönemde Şopov, *Stihovi za Makata i Radosta/Стихови за маката и радоста* (1952), *Sley se so Tişinata/Слеј се со тишината* (1955) ve *Vetrot Nosi Ubavo Vreme/Ветрот носи убаво време* (1957) eserleriyle yeni bir döngü başlattır ve bunlarda samimiyet ön plandadır. *Nebidnina / Небиднина* (1963)

ve *Gledač vo Pepelta/Гледач во пепелта* (1970) adlandırılan ve çağdaş Makedon şiirinin gelişiminde büyük etkisi olan eserlerinde ise hayata, aşka, ölüme, söze, zamana ve sebatla ilgili görüşlerini dile getirir.

Atso Şopov, sade ve derin düşünülmüş şiiriyle Makedon şiirinin en özgün şair isimleri arasında yer alır. Kendisi çok sayıda Makedon şair üzerinde büyük bir etki yaratmıştır.

Sonuç:

Bir elsefeci olarak Şopov, mesleğinde özgün bir lirik yazardır. Dört buçuk asır bir süre içinde devam eden çalışmalarıyla Makedon edebiyatında büyük izler bırakmıştır.

Şopov, İkinci Dünya Savaşı ve Halk Kurtuluş mücadelenin tanığı ve katılımcısıdır. Dönemin travmalarını, kendi kuşağının trajik olaylarını lirik anlatımıyla yazarak, gerçek bir Devrim şairi olduğunu göstermektedir. Bunadan dolayı bu dönemde yazdığı şiirlerle vatan için olduğu kadar işçi sınıfının idealleri için de trajik ve kahramanca fedakarlığı anlatır. Savaştan sonraki dönemde ise yazdığı eserlerinde hayata, aşka, ölüme, söze, zamana ve sebatla ilgili görüşlerini dile getirir.

Bu ünlü şairin eserleri birçok yabancı dile çevrilmiştir. Bundan hareket ederek Şopov'un kişiliğini ve eserlerini Türk okur kitlesine de tanıtmak istedik. Bu seçkin şairin büyük eserini gösterecek ve aydınlatacak hem şiiri seven Türk okurları hem de bilim araştırmacıları arasında bu tür birçok bilimsel araştırmayı yapmak için ilgi uyandırmayı umuyoruz.

Kaynakça:

- [1] Okumuş, Salih (2014). Makedonya'da Türkçe Yayınlanan Bir Edebiyat Dergisi: Sesler. Avrupa'da Türkçe Uluslararası Dil ve Edebiyat Konferansı, Cilt:2, s.310–360. Tiran.
- [2] Друговац, Миодраг (1990). *Историја на македонската книжевност: XX век*. Скопје: Мисла.
- [3] Китанов, Блаже (1998). *Ацо Шопов: живот и дело*. Скопје: Култура.
- [4] Македонска академија на науките и уметностите (2005). *Животот и делото на Ацо Шопов*. Скопје
- [5] Шопов, Владимир (1985). *Кон најраното творештво на Ацо Шопов*. Штип: Дело. <https://www.acosopov.com/?lang=mk> (Er. tarih: 28.2.2023)

REPRESENTING ACO ŠOPOV`S ART TO THE TURKISH READERS

Mahmut Çelik, Ivana Koteva, Refide Şaini
Goce Delcev University, Stip
International Balkan University, Skopje

Aco Šopov is one of the most eminent personalities in the overall cultural and social world of Macedonia. In addition to his creative activity, he is also a translator, the founder of the Struga Evenings of Poetry, an activist of the Society of Writers of Macedonia and, among other things, our ambassador. Although he was successful in all his activities, Aco Šopov is synonymous with beautiful poetry, in which the poet conveys his magnificent and creative energy. His poems have lasting value, they are read with pleasure even half a century ago and today. Šopov's poetry arouses great interest for both readers and scientific researchers. His character and work are the subject of many scientific researches, and his poems have been translated into several foreign languages. The aim of this paper is to expand that list of foreign languages. We decided to write this paper in Turkish in order to present his character and work to the Turkish readers. We hope to arouse interest among Turkish readers who love poetry, but also among scientific research and do similar scientific research that will expose and illuminate the great work of this prominent poet.

Keywords: *Aco Šopov, poetry, foreign languages, Turkish language*